

A mi falunkban, ahogy visszaemlékszem, sohse vizsgálták meg alaposabban, hogy tulajdonképpen mi az a szerencse. Persze, vágyódtak utána, de csak titokban vágyakoztak rája, nyíltan és hangosan sohse beszéltek róla. Azt a szót, hogy „szerencse”, rendszerint csak olyankor használták, ha balszerencse érte őket. Ha valakinek leégett a pajtája, csaknem mindig így beszéltek: „Hát ennek aztán szerencséje volt. A háza is leéghetett volna, olyan nagy szél kerekedett.” Ha valaki olyan szerencsétlenül esett el, hogy a lábát törte, bölcsen így vigasztalták: „Szerencsed volt. Eshettél volna a fejedre is, szétverhetted volna a koponyádat; megüthetted volna a halántékokat, hogy mindjárt véged legyen.”

Az ilyenfajta szerencse gyakori vendég volt a mi falunkban és kétkézzel szórta ajándékait. En úgy hétéves lehettem, amikor először találkoztam vele. Volt a mi padlásunkon hat rokka még azokból a szomorú időkben amikor apai nagyanyám élt és fonogatott rajtuk. Mi gyerekek vasárnaponként az egész szomszédságból összeverődve itt a padláson találkoztunk s egyik Garibaldi lett, a másik Laudon vagy Radek s egyéb hadvezér, akiket nagyapáink meséiből és „A mi császáruk” című szép könyvből, melyet Jozsef Apih császári és királyi tanító írt, ismertünk. Nagy csatákat vívtunk azon a padlásán. A földek szélén volt elég paszulykaró, szablyákkal hát el voltunk látva, hadonásztunk is velük s forgattuk a rokkákat, amelyek az ágyú szerepét töltötték be játékainkban. Egy ilyen csatározás közben, mikor az ellenséges hangulat éppen tetőfokára hágott, két ágyú túlságosan közel került egymáshoz, összeütözköztek s az öreg, szúrágta kerekek eltörték. Az egyik kerékből egy szilánk nagy erővel vágódott a homlokomhoz, úgyhogy a jobb szememet csakhamar eltakarta egy vastag, kék folt. Felüvöltöttem és leszaladtam a lépcsőn. Anyám mindjárt hozzám sietett, s amikor megpillantotta arcomon a sebből lecsurgó vért, rémülten el-sikíította magát. Felkapott és elvitt a vályúhoz, hol gondosan megmosta arcomat. Akkor aztán nagy félelemmel kezdte lassan vizsgálni szemem körül azt a dagadt foltot. Mikor látta, hogy a szemem ép maradt, imára kulcsolta kezét s miközben az égre nézett, vidáman így kiáltott fel:

— Hála istenek és neked Szent Lucia! Micsoda szerencse! Egy pillanat alatt elveszthette volna a szemevilágát.

Összeszaladtak a szomszédok, kézzel-lábbal hadonásztak és úgy bizonygatták milyen nagy szerencsém volt. Egész délután a hombár mögött feküd-

tem egy puszpángbokor alatt, dagadt szememre a kertészkes hideg pengéjét szorítva és azon tűnődve, milyen szerencse érhet még. Este megverték, hogy többé ne tegyem felesleges próbára az isteni gondviselést. Másnap anyám kenyeret süített s hogy minél forróbb legyen a kemence, eltűzelte mind a hat öreg rokkát, a mi ágyúinkat.

Szóval, másfajta szerencse ritkán látogatott meg bennünket. Nekem úgy tűnik, hogy a mi népünk meg sem ismerkedett a szerencséivel, az is nagy kérdés, hogy tudtak-e a létezéséről egyáltalán. A szív dolgaiban már nem voltak ilyen bizonytalanok. Pálinkától jól berugtak, káromkodtak, és sírva fakadtak vagy kitöltötték bosszújukat ellenségeiken. S ha valaki túlságosan nagy bánattal ógyelgett volna az utakon és a mezőkön, hogy nagyokat sóhajtozva szíve fájalmát és más bajait enyhítse, azon csak nevettek, s legyintve egyet így vígasztalták:

— Nyugodj meg és ne vedd el mindent a szívedre. Előbb-utóbb majd csak rádmosolyog a szerencse, ahogy Sztrezsek mondja.

Sztrezsek alacsony, vékony emberke volt, akit senki se vett egészen komolyan. Voltak akik azt állították, hogy egy kereke hiányzik s tréfásan többször tanácsolták neki, hogy forduljon valami óráshoz és hozassa rendbe a kerekeit. De Sztrezsek csak nevetett az effajta megjegyzéseken s egyre azt hajtogatta, hogy előbb-utóbb ő is megtalálja majd a szerencséjét.

— A mindenható jól tudja, mi mire jó, — ismételtette istenhívó anyja szavait.

Sztrezsek viskója a falu kellős közepén állt és egyike volt a legtisztább házaknak az egész ekléziában. Kívül-belül szépen meszelve, ragyogóan tiszta ablakokkal, sűrű padlójával, tele virággal derűs hatást keltett ez a kis ház. Mindenben meglátszott Sztrezsek anyjának kezenyoma, aki azon csodálatos asszonyok közé tartozott, akik a semmiből is kényelmes életet képesek teremteni; szegénységből is jólétet, ahogy mondani szokták. Ennek az öregasszonynak nem volt se kertje, se rétje, se mezeje, s mégis minden esztendőben felhizlata a maga malackáját, amit aztán megnézhetett bármely paraszti ember; felnevelt egy tucatnyi tyúkot, hat nyulat és két kacsát, melyek az egész faluban egyedül képviselték fajtájukat. És ahogy gondját viselte a háznak, úgy gondoskodott a fiáról is, hogy mindig jóllakott legyen, rendszeren öltöztött és tiszta. Elszerezte segédmunkásnak az útkaparónál, mert a paraszti birtokon kigúnyolták volna társai; magával vitte a vásárokra, elment vele zárandokútra a Szent Hegyre s a vasárnapi misékre is úgy cipelte el, mint valami gyereket. Így aztán Sztrezsek Matej gyerek maradt egészen anyja haláláig.

Pedig akkor már negyven esztendő volt. Tehetetlenül magára maradt. Bánatosan ódöngött a faluban s egyre sóhajtozott. A parasztek eleinte sajnálták s olykor még enni is adtak neki. Hanem aztán megunták és megpróbálták begyöpösödtt fejében elültetni a nagy gondolatot valami asszonyról, aki anyja helyett is anyja volna. De Sztrezsek ezen is csak nevetgélni tu-

dott. Végül házasodása felől érdeklődött nála a két benesi vidékről való házaló kereskedő is, a sovány és a kövér Matelics. Mert ennek a két embernek, akik már néhány éven át Sztrezsekék házában éjszakáztak valahányszor az idriai völgyben jártak, Máttej nagy tisztelője volt. Hosszú szivarokat szívtak és „hasuk után mentek”, ahogyan házaló mesterségükről beszéltek, s ezzel kiváltották Máttej csodálatát. Így aztán a két Matelics tanácsát is kellő tisztelettel fogadta. Mikor megígérték, hogy majd keresnek egy neki való asszonyt, boldogan nevetett és bólogatott, mert arra gondolt, hogy most végre ő is megcsinálja a maga szerencséjét.

Igy hát Sztrezsek még azon a farsangon feleségül vett egy nála tíz évvel fiatalabb, zömök fehérnépet, akit a házalók hoztak a maguk vidékéről. Nagyon büszke volt erre a házasságra. Olyan peckesen járt a faluban, mint kakas a szemétdombon, s nem győzött eleget mesélni az embereknek az ő Katarinája jóságáról és bájairól.

— Mondtam én nektek mindig, — hajtogatta, — hogy előbb-utóbb én is megtalálom a szerencsémét.

Őszre aztán Katarina egy kislányt szült neki. A nép meg elkezdett sugdolózni, hogy a gyerek túlságosan korán jött a világra, s tulajdonképpen nem is Sztrezseké, hanem a házaló közül valamelyiké, mert azoknak az elmúlt évben csodálatos módon csak az idriai völgyben volt kedvük portékájukat árúsítani. S ezt a gyanút a házalók maguk is megerősítették azzal, hogy a sovány Matelics keresztapja lett a kislánynak, s Katarinának egy szép darab tarka kelmét ajándékozott, a kövér Matelics viszont, aki két héttel később érkezett, egy nadrágravaló bársonyt adott Sztrezseknek, mivel akkor a gyerek már túl volt a keresztelőn, s néki nem maradt semmi a tisztességből. A házalóknak ez a bőkezősége két táborra osztotta a falu gyanakvó asszonyait. Az egyik oldalon azt állították, hogy a gyerek a sovány Matelicsé, a másikon meg egyre erősítették, hogy a kövér Matelics az apja. A nagyszájú Uránykárné meg pláne egyszerűsítette a dolgot s egyesítette a két véleményt.

— Kétszer se merném mondani, hogy nem mind a kettőjüké, — jelentette ki s vastag orrával hangosan beletrombitált tarka kötényébe, — ez a két bitang házaló csak azért varrta nyakába Sztrezseknek ezt a szerencséjét, hogy a mi völgyünkben is pótolja nekik valaki a feleséget.

Sztrezseket ezek a mesék meglehetősen nyugtalanították s egyik vasárnap délelőtt a templomból hazatérve s a mendemondától felizgatva, felelősségre vonta az asszonyt, ahogy azt mondani szokták. Csekhogy Katarina olyan kedvesen és elbájolóan nézett rá, hogy néki könybelábadt a szeme. Aztán órák-hosszat ácsorgott a bölcsőnél és bámulta a kis Tinkát, aki apró, rózsaszínű kezcsekéit harapdálta s fekete, kicsit kancsalító szemével visszánézett rá. Sztrezsek végül elmosolyodott és elment a faluba. Most már legényes hetykeséggel járt, tekintete derűs volt.

— Istenem, Istenem, — mondogatta magának és a fejét is ingatta hozzá, — csak három hónapos és már nevet. Ez a gyerek nagyon szerencsés lesz az életben.

Állt az országút vasárnap délutáni csendjében s megelégedeten mosolygott ezen a meggyőződésen.

Tinka meg nőtt, erősödött, dajkáltatta magát, keveset sírt és sokat nevetett csengő, hangos nevetéssel. Hamarosan kinőtt a bölcsőből, már a földön csúszkált, s amint járni tudott, kiment az utcára, később a faluban csavargott tarka szoknyácskájában, melyen négy hatalmas piros rózsa volt, kettő elől, s kettő hátul. Csokoládét majszolt és cukorkákat szopogatott, amit a benesvidéki házalók marékiszámra hoztak neki, s mikor hatéves lett, iskolába kezdett járni. Alacsony növésű, vékony kislány volt, fekete haját két fonatban viselte s még feketébb, kicsit kancsal szemével belenevetett a világba. Az első padban ült s állandóan forgolódbott, mint valami szélkelep. Feladatait rosszul írta meg, számolni nem tudott, de minden éneket fejből megtanult. Valahányszor a tanító felhívta, mindíg gyorsan felállt, bátran nézett a tanítóra, mintha figyelmesen várná annak kérdését, miközben arcán már megjelent a két gödröcske, s jelezte, hogy nevetni készül. Mikor a tanító feltette a kérdést és utána még mintegy bátorításul azt mondta „No”, akkor Tinka már alig bírta fegyelmezni vérpiros ajkát, hogy ne húzódjék vidám nevetésre. Csakhogy ez a nevetés a jámbor tanítónak, aki ugyan kevéssel is megelégedett, mégsem volt elég. Megcsipkedte a mosolygós Tinkát és így szólt neki:

— Mit nevetgélsz, mintha isten tudja micsoda szerencse ért volna?

— Ha-ha-ha... — röhögött felszabadultan az osztály, — hiszen azért Sztrezsek lánya.

Sztrezsek „szerencséjéről” a tanító is hallott s ezért aztán ő is jóindulatúan elmosolyodott, s mosolygott tovább Tinka is, aztán leült.

Én az iskolában pityergős gyerek voltam. Éppen ellentéte Tinkának. Az első három évben csaknem naponta sírnom kellett valamiért. Amint a nevetet kiejtette száján a tanító, az én szememet már ellepték a könnyek. A tanító már idősebb ember volt, melleleg a népies gyógy mód is foglalkoztatta s felvilágosította apámat, hogy az én sírásom beteges eredetű. Kíméletből nem is hívott fel gyakran.

Mikor a harmadik iskolaév végén eljött a tolnini esperes, hogy meglássa mennyire sajátítottuk el a hittan tudományát, engem is felszólított, hogy mondjam el a hiszekegyet. Felálltam és magam sem tudom hogyan találkozott tekintetem az első padban ülő Tinkáéval. Az arcomba vigyorgott, virágos kötényével elkezdte csúfondárosan törölgetni a szemét, aztán még nyávogott is egyet hangosan. A plébános ujjával megfenyegette s valamit súgott a csodálkozó esperes fülébe. Az meg elnevette magát és a fejét csóválta. Sűrű könnyek között mondtam el a hiszekegyet.

Szünetben már a lépcsőkön odaszaladtam Tinkához. Indokolt felháborodással kaptam hajfonatába, könnyörtelenül megcsupáltam és elvertem. Az öreg tanító korhólasra nyitotta száját, de mégsem szólt semmit. Akkor verekedtem életemben először, s akkor sírtam utoljára az iskolában.

Másnap vasárnap volt. Az oltár lépcsőjén térdeltem, de tekintetem folyton elkalandozott az áldozók asztalához, ahol a kislányok térdepeltek. Ott volt

köztük Tinka is szép fehér ruhában, széleskarimájú szalmakalappal a fején s a kalapon a szallag mellett három szem üvegcseresznyével. A templom színes ablaküvegén megtört a nap sugara s ott ragyogott benne Tinka fekete haja s az a három szem üvegcseresznye. Tekintetünk többször is találkozott. Arcán mind mélyebbek lettek azok a gödröcskék, én meg elpirultam. Amikor a mise végén az oltártól kimentem a sekrestyébe, a plébános fejemhez vágta az evangéliumot, míg a templom előtt nagynéném várt rám, meghúzta a hajamat és megkérdezte:

— Hát te hová báméskodtál a mise egész ideje alatt?

Erre a kérdésre életemben először pirultam el olyasmért, amit magam sem értettem. A verés nem fáj nekem, azon se búsultam, hogy megszidtak. Csakhogy a templom tornáca előtt Tinka állt, engem nézett és nevetet rajtam. Nevetése úgy megszágyenített, hogy legszívesebben a föld alá sülyedtem volna. Nagynéném mellett ott állt Pávla, boltosné, egy vidám, talpraesett asszony. Szerette a gyerekeket, cukorkákat adott nekik és tréfálkozott velük.

— Biztosan szerelmes, — mondta rám és jót nevetett. — Én azt hiszem, belehabarodott Sztrezsek lányába. Az lesz majd az ő szeretője.

Megint elpirultam és csaknem felüvöltöttem a haragtól. De mindez nem segített rajtam, attól a naptól kezdve Tinkával foglalkozó gondolataim mindenható elkísérték. És a boltosné nem hallgatott. Az egészet elmesélte nagybácsimnak, aki ugyanolyan tréfáskedvű ember volt, mint ő. Így aztán néhány nap múlva mindenki azzal ugratott, hogy szeretóm van, még anyám is, ha jókedve volt.

A másik esztendőben délelőtt jártam iskolába. Abban az időben nálunk az iskolagyerekek szigorúan elkülönültek, azokra akik délelőtt jártak iskolába, s akik istenek voltak s azokra, akik délután jártak és nem jelentettek semmit. Mi, akik délelőtt jártunk ezekben a háborúutáni években még külön „apók” és „anyók” csoportjaira oszlottunk. S ez a megoszlás szenvedélyes békétlenséget hordott magában: sohse fordult elő, hogy kisfiú és kislány, akik délelőtt jártak iskolába, nyugodtan elbeszélgettek volna egymással. Megoszlottunk a padokban is, a kertben, a sétatéren s még a futkározásban sem elegyedtünk egymással. Olykor hajba is kaptunk s olyankor valahogy mindig úgy történt, hogy én Tinka fonatait cibáltam. A haját húztam, a kezét, rángattam a derekánál fogva és még ma is azt hiszem, hogy ebben a küzdelemben Tinka is szívesen vett részt...

Igy mult el négy esztendő csendes szerelemben, amely durva szavakban és vad ellenségeskedésben jutott kifejezésre. De én már kijártam az otthoni iskolát. Tizennégyéves voltam s apámnak eszébe jutott, hogy „jó fejem” van és elküldött Goricába.

Középiskolába íratkoztam. És ott sok haszontalan dolog mellett még a mitológiát is megpróbálták a fejembe verni. Be kell azonban ismernem, hogy

ez a tudomány mégis érdekelt engem. Abban a korban kezdtem emberré érni és „A Szentírás legendáiban” leginkább azok a részek érdekeltek, melyekben a tiltott gyümölcscről van szó, a részeg Noéről s leányáról, a tiszta Zsuzsannáról, akit fürdés közben két utálatos öreg kilesett. Már ebből is látszik, — hogy ne beszéljek az intézeti hálóterem füledt éjszakáiról, — hogy szerettem olvasgatni a viharos életről, szerettem elnézegetni a meztelen és félmeztelen istennőket ábrázoló képeket és szobrokat. Így ismerkedtem meg a mitológiai szerencsével is.

— A „Szerencse”, — magyarázta tanárunk, — egyes tudósok szerint Zeus leánya és a Sors nővére volt, mások viszont azt állítják, hogy Óceán leánya és a Párkák nővére volt. Bekötött szemű kislánynak ábrázolták, aki egy állandóan forgó keréken állt és szeszélyesen osztogatott jót és rosszat.

Ez a magyarázat azonban a fiatal tanárnak, — aki igen tanult, de fontoskodó ember volt, mint az összes tanárok, akik pontosan négy esztendő alatt elvégezték bölcséleti tanulmányaikat s így fenéig megismerték a földi és szellemi életet, — elégtelennek és túlságosan rövid magyarázatnak tűnt, úgyhogy kötelezőnek érezte magára nézve, sőt illetékesnek is önmagát arra, hogy röviden bekalandozza a filozófia más területeit is. Azt bizonygatta, hogy különbséget kell tenni a szerencsés véletlen és maga a szerencse, mint olyan között; hogy a szerencse általában lehetetlen dolog, mivel egy ember szerencséje a másíknak balszerencsét jelent; hogy a szerencse rosszat is hoz magával és ezért olykor balszerencsévé változik, hogy a szerencse, mint olyan, inkább a belső harmóniát jelenti, a kívánságok megvalósulását, s mivel a kívánság vágy, ha minden kívánságunk teljesülne, vágyakozás nélkül maradnának, jöllehet a vágyakozás maga a szerencse s nélküle az ember szerencsétlennek érezné magát. Itt aztán elveszett a professzor a szellemi élet sötét útvesztőiben, melyeket pedig keresztül-kasul ismert. Hadonászni kezdett, a katedra körül ugrált és da-dogott, s miután mi továbbra is figyelmesen néztünk rá, egyszerre felemelte a hangját és arról szónokolt, hogy a barbár szlovénekre nézve szerencse, hogy egy kultúrállam annyi áldozat árán felszabadította őket a barbár osztrák-magyar járom alól. Nekem meg viszkedett a nyelvem s csak nagy kínnal tudtam visszatartani magamat, hogy meg ne kérdezzem: vajjon ebben az esetben szerencsés véletlenülről van szó vagy pedig szerencséről, mint olyanról?

Akkor ismét eszembe jutott Sztrezsek meg az ő szerencséje és Tinka. Egész nap elgondolkozva ódöngtem az intézet néptelen udvarán, éjszaka pedig hanyattfekve ágyamon, szomszédom horkolását hallgattam, miközben bátran és erősen elhatároztam magamban, hogy a szünetben Tinkával fogok járni.

Tinka addigra megnőtt, kifejlődött, igazi nagylány lett, magas termetű és erős csipejű.

— Ó, hiszen mondtam én, — erősítette élénk fejcsóválgatás közepette Sztrezsek, mikor észrevette, hogy a legények kifényesedett szemmel forgolódnak a lánya után, — hogy ez a gyerek megcsinálja a szerencsését.

S a szerencse valóban megérkezett.

Tavasszal a csendőrök elküldték öreg cselédjüket, Jerát, s helyébe Tinka költözött a csendőrlaktanyába. Az asszonyok, persze, mindjárt pletykálni kezdtek, Sztrezsek azonban csak bólogatott és változatlanul hajtogatta:

— No, ugy-e megmondam? Micsoda szerencse! Harminc lírát kap egy hónapra s nem kell napszámban feltöretni a kezét. Mert Tinka nem is való ilyen durva munkára.

A szünet alatt nem sokat jártam a faluban. Leginkább otthon üldögéltem, a házunkban, amely magányosan állt, húsz percnnyire a falutól. Nem nagyon érdekelték az emberek. El is mondták, hogy gőgös vagyok, mert térdnadrágban jártam s hajadonfővel. Kicsit a mezőn dolgoztattam, aztán anyám mellett üldögéltem, aki sokat betegeskedett, vasárnaponként pedig a fűzésekben csatangoltam, a tó partján, napoztam es horgásztam.

Igy találkoztam egyszer Tinkával is. Délután volt, a nap hevesen sütött, én az izzó homokzátóny szélén csücsültem és egy ebihallal játszadoztam, amely egy kis tócsában vergődött, mikor valaki kezével lefogta a szememet. Megrázkódtam, fel akartam állni, de ez a két kéz nagyon erősen kulcsolódott homlokomra s a zümmögéssel teli nyári csendben először csengő kacagás hallatszott, aztán egy elváltoztatott hang szólalt meg:

— Ki vagyok én?

Ez végleg felbőszített, most már igazán megpróbáltam kiszabadítani fejemet. De minden erőmből küzdenem kellett, mert a két kéz keményen leszorított s, közben a lányka meleg testét éreztem hozzám tapadni. A küzdelem elég sokáig tartott. Mind a ketten lihegtünk s birkózva ugráltunk a zátony kavicsokkal teleszórt forró homokján. Mikor később érthető haraggal kiszabadítottam magamat támadóm kezei közül, Tinka állt előttem. Egy kis rózsaszín szoknya volt rajta, fehér selyemblúz, melynek mély kivágásában egy nagy szekfű virított. Tinka kapkodva szívta be a levegőt, orrcimpái reszketve kitágultak, arca kipirult. Egyenesen a szemembe nézett s kicsit fojtott, bársonyos hangján megkérdezte:

— Nem haragudtál meg rám? Gondoltam, megkérdezlek, hogy van édesanyád. S mivel ilyen szépen csücsültél itt, nem bírtam ki, hogy meg ne ijesszelek.

Arcán megjelentek azok a kis gödröcskék, melyek közeli nevetését jelezték.

— Anyám nem jól van, — feleltem hetykén, — te pedig nem ijesztetél meg.

S Tinka arcáról ekkor eltűnt a mosoly.

— Azt mondod, nem jól van édesanyád, — jegyezte meg elkomolyodva. — Már négy éve betegeskedik, szegény. S mi ketten is régen találkoztunk már.

— Hát ha egyszer nem voltam idehaza. Te hogy vagy, Tinka?

Ránéztem. S mintha csak megérintettem volna tekintetemmel, felállt s blúzának mély kivágására pillantott.

— Olyan szűk már ez a blúz, — mondta, — s te is megnőttél... Minden ruhám szűk, majd szétreped minden rajtam... Ha Matelics megjön, kérek

tőle egy új szoknyát. Meg blúzt is hozzá... — nevette el magát Tinka. — Éjszaka nem bírok aludni csak nézem hanyatfekve a mennyezetet s a szép hold-sütésben kimegyek a házból. A harmatos fűben járkálok.

Elhallgatott, egy kicsit várt, hátha én is mondanék valamit. Mivel azonban én továbbra is hallgattam, megkérdezte tőlem:

— S mondj csak, Goricában ugyanúgy rohángáltak még az iskolában mint mi itten annakidején? Mert én még most is hancúroznék, ha iskolába járnék.

Kihúzta feszes blúza kivágásából a szekfűt s forgatni kezdte izzadt kezében, miközben a napfény forrón tűzött le ránk, úgyhogy Tinka kezén a ve-rejtek apró gyöngyei csillogtak, mintahogyan a homok is szikrázva csillogott a délutáni napsütésben.

— Hiszen én most középiskolába járok, — mondtam én.

Aztán hallgattunk mind a ketten.

— Gondoltam magam is. S ezt Goricában vettek? — érdeklődött Tinka tovább és szekfűjével a fürdőnadrágomra mutatott.

— Nem. Anyám varrta.

— Bír még varrni? Csakugyan, most látom, hogy ez a fürdőnadrág valami régi ernyő anyagából készült. Most már mink se fürdünk mesztelenül.

Megint elhallgattunk.

— Hát akkor én elmegyek, — mondta Tinka, azzal egy lépést hátrált s elkezdte tépegetni a szekfű szirmait.

— Nekem is muszáj hazamenni anyámhoz, egyedül maradt odahaza, -- mondtam és megfordultam.

Mikor néhány lépés után visszanéztem, Tinka vigyázva ugrott egyik kőről a másikra, kicsit hintázott is rajtuk és kitárt kezével tartotta egyensúlyban magát. Közben a szekfű piros szirmai a rázkódásban hullani kezdtek, s úgy hullottak a zátony forró fehér köveire, mintahogyan a megsebzett, rémült vad hullatja vére cseppjeit menekülés közben maga után. Körülöttem hangosan zúgott a tikkadt nyári csend, szívem viharosan dobogott s valami a torkomat fojtogatta.

Ez volt az én utolsó találkozásom Tinkával.

Pár nappal Goricába való visszatérésem előtt az a hír járta a faluban, hogy Tinkának gyereke lesz. Igen furcsa dolgokat meséltek az emberek s akik Tinka áldott állapotát a csendörök rovására írták, nem is tartoztak a rosszindulatúak és ostobák közé. Az egész dologról a plébános is megemlékezett prédikációjában kétszer is idézve az evangéliumból fennséges basszusán azokat a részeket, melyek az ilyen kiskorúak megbotránkoztatásáról, a nyakba-kötött malomkőről és elsüllyedéséről a tenger fenekére. Ez a prédikáció csak olaj volt a tűzre a falusi pletykálkodóknál, akik erre mindjárt felsorolták mindazokat az új ruhákat, kötényeket és blúzokat, melyeket ezen a nyáron Tinkán láttak s nem csekély meglepetéssel azt is megállapították, hogy a benesvidéki házalók azon a nyáron megkétszerezték, talán meg is háromszorozták látogatásaikat Sztrezseknél. A kötények alatt összekulcsolódtak a kezek, ez asszonyok egész felsőteste hintázott a sügdolózásban s gyakran mégsem

tudták összeegyeztetni véleményüket. Az első szó persze Uránykárnét illette meg. Hallatlan dolgokat mesélt ez az asszony az undok öregekről, a Szentírásból felelevenítette Zsuzsánna legendáját, akit fürdése közben két undok öreg kilesett, mivel azonban ez a mese tulságosan réginek tűnt előtte és Zsuzsánát nem ismerte senki, akárcsak az öregeket sem, visszatért a tolmáni szakadékok vidékére s igaz történetet mesélt egy hetvenéves bűnös öregemberről, aki három óra járásnyira él a világtól s a saját unokájának van gyereke tőle, akit Uranykárné a saját szemével látott.

Késő ősszel aztán Tinka csakugyan megszülte gyermekét. Mikor a bábaszony megérkezett a házba, Sztrezsek a pincébe menekült, ott elbujt s hiába fogta be kezével a fülét, mégis úgy tűnt neki, hogy hallja a szülési fájdalommal járó jajgatásokat. Tinka egy kislánynak adott életet, egy élénk és különben egészséges, de gyengeelméjű kislánynak, aki anyjától annak csupán apró, kancsalító szemeit örökölte és fekete haját. Sztrezsekne kétségbeesetten tördelte a kezét, maga Sztrezsek pedig a faluban kóborolt s amikor Tinka után érdeklődtek nála, a fejét csóválta és azt mondta:

— Ó, még szerencséje volt. Gondolják meg, olyan kicsi és máris gyereket hozott a világra. Bele is halhatott volna. Valóságos csoda, hogy életben maradt.

Tinka gyerekéről sokat beszéltek, mert az ilyesmi faluhelyen nagy eseménynek számít.

— Na most csakugyan nagy szerencse érte. Egészséges a gyerek, meg is keresztelték, s a tetejébe még hülye is, — mondotta Cesztár szolgálja, aki éles nyelvéről volt ismeretes, s aki azokban a napokban ivásnak adta magát, mert maga is szemet vetett Tinkára.

És attól kezdve Tinka gyermekét mindenki Szerencsének hívta. Hogy milyen nevet kapott a keresztségben, azt nem is tudta senki.

Az akkori iskolai szünetet egyik barátommal töltöttem a hegyekben. Mindössze háromszor látogattam haza s mindig csak néhány napig maradtam anyám mellett. Tinkát egyáltalában nem láttam. De azt azért megtudtam róla, hogy ki se mozdul a házból s titokban készül világgá menni.

— Nem is marad néki más hátra, — mondogatták az emberek.

És valóban, azon az őszön észrevétlenül eltűnt Tinka a faluból. Még a falu közismert hírhordói is csupán egy héttel később szereztek, nagy meglepetésükre, tudomást Tinka eltűnéséről.

— Most aztán igazán megcsinálja a szerencsáját, — mondta Sztrezsek — hiszen annyit szenvedett szegény.

Sztrezsekne viszont nem tudott megvizasztalódni. Heptikás lett és egész télen át köhögött. Nem használtak néki sem Jera Pajntar füvei, sem a két benesvidéki házaló gyógyszerai és figyelmeztetései. A tavasz elvitte. Sztrezsek megkönnyezte, ahogy már illik, azután maga meszelte ki a szobát a halott után és ő gondoskodott a kis Szerencséről is. Most nem adódott semmiféle kereset. De hová is ment volna szegény azzal a boldogtalan Szerencsével. Időnként eljárogatott a parasztokhoz segíteni a munkában, hogy a mindennapi kenyeret megkeresse, s ilyenkor a felesége után maradt nagy gyapjúkendőbe csa-

varva elvitte a kislányt is. Letette a szántóföld szélére, a gyenge fűbe, hadd süsse a tavaszi nap, ha a földön dolgozott, kaszlás idején pedig valami cserjés árnyékában helyezte el. S a parasztok tettekben sokkal több szánalmat és jószívúséget mutattak, mint szavakban. Azon a véleményen voltak, hogy mindennek megvan a maga ideje. Ha valaki verést érdemel, nem kell néki kalácsot adni.

Karácsonyra Tinka már küldött is egy kevés pénzt. Sztrezsek házról-házra járt, mindenkinek eldicsekedett a pénzzel. Ó, Tinkának most jól megy a sora, így írta legalább. Végül mégis megtalálta a szerencséjét. S tavaszra haza is jön, hogy őt meglátogassa.

Hanem Sztrezsek hiába várt a lányára. Tinka nem jött se tavasszal sem ősszel, csak pénzt küldött minden hónapban.

Szerencse meg nőtt, növekedett. Már állni is tudott, aztán járni s napról napra erőszakosabb lett. Sztrezsek alig bírta vele. Hacsak tehetne, kiszaladt az országútra, levetett magáról minden ruhát, a faluban rohagált, nekirontott az embereknek s állandóan valami üres, hideg nevetéssel nevetett. Valami emberi azonban mégis volt rajta, sőt csaknem bájos: néki is ott volt az arcán az a két gödröcske, mint Tinkának. De Sztrezsek nehezen boldogult vele. Most már oda kellett kötni az ágylába, ha elment valahova. Aztán később, amikor felnőtt, s el tudta tépni a köteleket, Sztrezsek egy ketrecet ácsolt néki és könnyes szemmel zárta oda, mielőtt elment valahova. Ez a keserves élet Szerencsével otthagytá nyomait Sztrezsek testén és lelkén: magába vonult, zárkózott ember lett, a keze reszketett, s önmagával is hangosan beszélgetett. Meg is süketült, s ha valaki valamit kiáltott néki, mindig csak azt dünnyögte:

— Igen, éppen most találta meg a szerencséjét. Tavaszra hazajön.

En ugyan most két évig odahaza voltam, de a szomszédos faluba járogattam, mivel a mi községünk fejesei haragudtak ránk amiatt, mert apám iskolába küldött. Ez idő alatt meghalt édesanyám, s mikor aztán beléptem tizenkilencedik évembe, elkövetkezett számomra a börtönjárás ideje, ahol egy esztendőn át vizsgáltam az élet iskolájából. Mikor huszadik születésnapomon kiszabadultam s otthon jelentkeztem a csendőrségen, saját szememmel is láthattam Szerencsét. Sötét volt már s a falu csendes. A falu közepén, a keresztúton egy piszkos, félmeztelen, erős gyerek ült, bűgött, mint ahogyan a galambok bűgnak a börtön tetején és az út porát szórta a szájába. Mikor engem megpillantott, gyorsan felugrott, száját kitátotta, megmutatta erős, fehér fogait, aztán felkacagott, s utána nekem rontott. Ő volt Szerencse. Szívemet egy fagyos kéz szorította össze, egész testemben remegtem s kitértem a kislány

elől. S akkor Sztrezsek házából, amely többé nem volt a legtisztább ház az ekléziában, kiszaladt egy kicsiny, meggörnyedt öregember, szomorúan rámenézett szürke véreres, pillátlan szemével, aztán felkapta a gyereket úgy futott el vele, mint amikor a vadállat menekül a kölykével.

Odahaza Tinka után is érdeklődtem, de nem tudtak semmit róla. A faluban egyesek azt állították, hogy Triesztben van, mások szerint Milánóban vagy Páduában tartózkodott, biztosat senki se tudott mondani róla. Most már pénzt is ritkábban küldött. A szomszédos faluban egy legény Milánóban szolgálta katonaidejét s azt mesélte, hogy Tinka ott a hadsereg „szolgálatában” áll. Ő maga is volt nála, nem valami finom házban él.

Sztrezsek azonban még mindig reménykedett benne, hogy egyszer majd hazatér. Ahányszor pénzt küldött néki Tinka, mindig azt ígérte, hogy meglátogatja s így aztán valahányszor a fülébe ordított valaki, mindig ugyanazt hajtogatta:

— Igen, tavaszra hazajön, igen, igen.

Én négy hónapig maradtam odahaza, aztán átszöktem a határon, ahol a magam bajai teljesen elfeledtették velem Tinkát.

De egy jó héttel ezelőtt hosszú levelet kaptam apámtól. Az elején mentegődzik, hogy olyan sokáig hallgatott, aztán a nehéz életre panaszkodik, az adósságokra, amelyek agyonnyomják, az adókra, melyeket már lehetetlenség kifizetni, s a kamatokra melyek ugyancsak súlyos teherként nehezednek rá. A termés gyengének ígérkezik, a krumpli rothad, hiába ültették csak homokos földbe. A búza megüszkösödött, a kukoricát megfojtotta a talajvíz. Aztán figyelmeztetett apám még arra is, hogy csak folytassam az írást, mert az szép és jó dolog. Ő maga is dolgozott a népért, éneket tanított és egyesületet alapított. Velem, írja, nagyon meg van elégedve. Nem kér tőlem semmit, mert jól tudja, hogy az írók kenyerét vékonyra vágják; még a messzi hegyeket is megláthatja az ember azon keresztül. Hát persze, azért mégis örülne, ha olykor küldhetnék valamit. Most különösen nagy bajban van, mert végrehajtással fenyegetik.

A levél végén, mint máskor, most is ott volt a falu eseményeinek felsorolása.

A szkalai Péternek mindene leégett s még csak biztosítva se volt. Nem tudom mi lesz vele. A házat a legfiatalabb fiú, Vencsek, gyújtotta fel. Krivec hirtelen meghalt. Hetven esztendeje ellenére jól tartotta magát, vasárnap délután még Szkopicán csatangolt, valami vadkan után kutatott, amely állítólag a trnovi erdőből menekült ide. Éjszaka aztán leugrott a kemencéről, elkezdte ütögetni a mellkasát és azt mondta, hogy valami fojtogatja. A gyalupad mellélt vágódott el és vége volt. Testamentumot nem hagyott. A két Csargav még

mindig Rómában ül a börtönben. France súlyos beteg. Tüdőbajos. Azt mondják, aligha fogja túlélni. Nem szabad néki semmit küldeni. De hát magad is jól tudod, milyen a börtönélet.

Most pedig hadd írjam ide a legizgalmasabb ujdonságot, amely mindannyiunkat megrendít. Biztosan emlékszel még Sztrezsek Tinkára, hiszen veled járt iskolába, s nagybátyád sokat ugratott avval, hogy a szeretőd. Szerencsére is emlékszel még, ugy-e. Hát azok sincsenek többé. Szerencse nagyon erős lány lett s még erőszakosabb, mint volt, megtámadta az embereket, hacsak tehette, összekarmolta és megharapta őket. A túlságosan nagy szerencse olykor balszerencsével jár, mondogatták az öregek. S ez bebizonyosodott Cesztáréknál. Annyi a pénzük, amennyi nálunk a kő a réten, de mégse boldogok. Doktor fiúknak már harmadszor ment szét az eljegyzése, a lányok meg mind otthon vannak, pedig már a negyven körül járnak azok is. De hadd térjek vissza Szerencsére. Most már kilenc éves volt. Ugy üvöltött és ugatott, akár a kutya. Csúnya leírni az ilyesmit, de borzasztó volt hallani. Különösen éjszaka. Az emberen átfutott a hideg, ha elordította magát. Utóbb már bezárva tartották. Sztrezsek nagyon gyenge, nem bír már vele. Egészen tehetetlen lett szegény; öreg és teljesen süket. Azt mondják, Szerencse ugatásától süketült meg. De még most is visszavárja Tinkát. Ha valaki a fülébe kiált valamit, elmosolyodik és elkezd bólogatni: Igen, most biztosan megjön majd tavaszra, ideje is már. Szerencsével nem boldogtlok egyedül. — Hát jó egy hónappal ezelőtt csakugyan megjött Tinka. Az asszonyok sokat összefecsegték róla. Mindenki látni szeretne volna és csoportosan mentek Sztrezsekékhez. Senki se ment üres kézzel. Mindenki vitt valamit a köténye alatt, ha nem is azért, hogy ajándékot adhasson, de legyen valami ürügye. Arról is mesélni kezdték, hogy Tinkának ott van már a másik gyerek a szíve alatt. Uranykárné valami piszkos és állítólag gyógyíthatatlan betegségről szájalt, amit csak olyan nők kapnak, akik úgy élnek, mint ahogyan a mendemonda szerint Tinka élt. Szóval mondom, még egy gyereket vár. De a nagy árvíz idején, amikor egy darab földünk is víz alá került, Tinkát is, Szerencsét is elragadták a hullámok. Sztrezsek teljesen összetört. Állandóan az országúton kóborolt, mindenkit megállított, az ittenieket is, de méginkább idegeneket, s egyre érdeklődött náluk, láttak-e valahol egy fiatalasszonyt egy gyereklánnyal. Az emberek megdöbbenve néztek rá. Mindenki sajnálta a nyomorultat. Erőszakkal hurcolták be a házba s kényszerítették, hogy valamit megegyen. Minden jel arra vallott, hogy végleg elveszti az eszét. Tinkát és Szerencsét öt nappal később az alsó falvak határában fogták ki. Messzire vitte el őket az árvíz. Azt mondják, hogy Tinka holtteste borzalmasan meg volt csönkítva. A halak is megrágták, Szerencse is összeharapdálta. Mert mondom, Szerencse nagyon erős volt, s úgy látszik, amikor elmerültek, görcsösen kapaszkodott anyjába és összeharap-

dálta. Sztrezsek aztán elment az alsó falvakhoz. Ugy mondják, a benesvidéki házalók is ott jártak a szomorú esemény után. Koporsót vettek Tinkának és Szerencsének s kifizették a temetési költségeket. Pap nem volt. Sztrezsek meg egészen tehetetlenül vánszorgott haza. Aztán lassan megnyugodott. Most még fekszik, de valószínűleg magához tér. Különben ugyanolyan, mint volt. Még vigasztalni is hagyja magát, csak bólogat és csendesen mondja: „Hát ez volt az ő egyetlen szerencséje, hogy meghalt”.

Tegnap hosszú levélben válaszoltam apámnak. Beszámoltam néki bajaimról és vigasztalni próbáltam. Mielőtt leragasztottam a levelet mégegyszer elolvastam és láttam, furcsamódon vigasztaltam. Azt írtam, legyen türelemmel s ne vegye súlyos helyzetét olyan nagyon szívére, mert előbb-utóbb majd csak találkozunk mindannyian a szerencsénkkel.

